

THE CONCEPT OF "BELIEF" IN THE INDIVIDUAL STYLE OF RENE WANDERLIN (ON THE EXAMPLE OF THE PSYCHOLOGICAL AND MYSTICAL DETECTIVE ‘У МАРЕВІ: ОБИРАЙ ТЕ, ЩО НЕ ЗРУЙНУЄ ТЕБЕ’)

КОНЦЕПТ «ВІРУВАННЯ» В ІДЮСТИЛІ РЕНЕ ВАНДЕРЛІН (НА ПРИКЛАДІ ПСИХОЛОГІЧНО-МІСТИЧНОГО ДЕТЕКТИВА «У МАРЕВІ»)

Olha Kostryba¹

DOI: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-568-6-16>

Актуальним завданням сучасної лінгвістики є концептуалізація, а відтак категоризація семантичного континууму мови. Як зазначає Н. Венжинович, вагомим є «<...> виявлення в мові характеру пізнання та світосприйняття світу людиною, проникнення через мову до етнічних ментальних утворень» [1, с. 1]. У цьому аспекті зразковим є художній текст авторства Рене Вандерлін – «У МАРЕВІ», що зумовлено його часо-просторовими рамками як ретрансляторами, а симбіоз біблійного та міфологічного вірувань різних народів світу, експлікованих в тексті, спричиняє до необхідності простежити їхню індивідуально-авторську інтерпретацію.

Метою пропонованого дослідження є декодувати специфіку концепту «ВІРУВАННЯ», який є аксіоматичним в ідіостилі Рене Вандерлін.

Семантичний простір кожної мови складається з концептів, а інтерпретувати структуру знань можна на базі саме семантичного континууму [8, с. 158]. Найперше в побудові концепту потрібно розрізняти «значення» та «смысл» [4]. Лексикографічне тлумачення поняття «вірування» є однозначним: «Релігійні уявлення кого-небудь; постулати якої-небудь релігії, віросповідання» [7]. Смыслову складову концепту становлять переважно імпліцитні конститuentи його семантичної побудови, більшість із яких сприймаються «<...> широким “наївним” суб’єктом» [4]. «Концепт у своїй “смысловій” частині здійснює “стиснення” смыслового коду, позачасовий вимір, знання представляє як результат... Концепти як інтерпретатори смыслів весь час уточнюються й модифікуються... Зміст концепту як ментальної сутності визначається всією розмаїтістю контекстів уживання й залежить від світоглядних

¹ Higher Educational Institution "King Danylo University", Ukraine

домінант» [4]. Важливо, власне, вловлювати смисли концептуального змісту, адже в логіці під концептом розуміють смисл знака (імені) [4].

Концепт (за Ф. Бацевич) – «<...> багатовимірне смислове утворення, що має фреймовий, поняттєво-дефінітивний і аксіологічний виміри» [4]. Концепт поєднує усе те, що людина знає і думає, передбачає й фантазує тощо про об'єкти світу [4], реального та ірреального.

Лінгвістичне відображення концепту «ВІРУВАННЯ» в мовомисленні Рене Вандерлін представлене вербалізацією релігійно-язичницьких різнонаціональних уявлень людини.

Християнський світогляд українського народу актуалізований через культурно-релігійний тип мислення авторки та детермінується лексемами з позитивною конотацією або ж із напластуванням морально-етичних смислів. Наприклад: «Він міцно взяв за руку стару жінку, що йшла позаду та пошепки **молилася** з **благанням**: “**Пробач, пробач, Господи!**”. І далі вони крокували разом. Жінка уявляла, що її веде не бідолаха, який мав нещастя народитися також євреєм, а сам **Бог** через нього забирає її **гріхи**» [5, с. 12]; «Перший сніг. 6 грудня. Зимова казка вривалася в усі будинки міста. Новорічна пісня лунала в кожному куточку. Прихід **Миколая** напередодні ошчасливив безліч дітей. Але ніхто не чекав на **старого дідуса з подарунками**, діти перестали вірити, а раділи тому, що організували для них батьки. І зовсім ніхто не намагався дізнатися історію походження **святи Миколая**» [5, с. 41]. Натомість ставлення німецького народу до християнської релігії репрезентовано як негативне, що підтверджується вживанням лексем у такому контексті: «*Könnte sie doch nicht noch hundert Meter weiter gehen. Ihr Volk ist ein **Gottesfehler!***» («Не могла вже дійти сто метрів. Ваш народ – це **помилка Господа!**») [5, с. 12]. Іудейські ж вірування репрезентовані знаннями про чорта, демона-спокусника Асмодея: «Час пішов... **Асмодей**, наляканий та поранений, поринув у своє **царство проклятих**» [5, с. 237].

Концепт «ВІРУВАННЯ» в ідіостилі авторки здебільшого представлений перетином часо-просторових міфологічних трактувань. Наведемо приклади міфічних істот, свят, ареалу поширення цієї культури тощо.

Так, слов'янська міфологія репрезентована лексемами на позначення ірреальних істот, свят, локацій: «Гірські місцевості завжди були окутані легендами, особливо ті, де видніються далеко гори, густі ліси та глибоко заховані озера. Історії про **мавок** та **водяних** були улюбленими для маленьких вух перед сном. Діти засинали, ховаючись під ковдрою, у передчутті, що якась одна з неймовірних казок торкнеться саме їх. Містика була улюбленою темою для гірських жителів, а найкращим був той дідусь, що розказував древні легенди чи історії зі свого дитинства, які з ним трапилися далеко в горах. Про появу **русалок** на **Івана Купала**

чи про **домового**, який розкидав речі в будинку, коли не отримував свого горнятка з молоком. Для дітей це був свіжий ковток повітря: вони розвивали уяву. Такі історії мали бути почутими в українських **Карпатах**» [5, с. 10]. У мисленні українців Карпати – це осередок міфології, де мавок сприймають як душі померлих дітей, які живуть у полях чи на деревах, у гірських печерах [2, с. 285]; водяника – як міфічного царя, що володіє водою світу, а саме: ріками, озерами, болотами, морями тощо [2, с. 88]; русалок – як богинь земної води, які живуть на дні водоймищ; «<...> неназвані маленькі дівчатка, мертвонароджені чи приспані матерями» [2, с. 449]; домового – як духа, який оселяється у новому домі разом із людьми [2, с. 160]. Зрештою, авторка акцентує на дохристиянському святі східних слов'ян – Івана Купала, яке відбувалося в дні сонцестояння поблизу води на пагорбах, а обряд поєднував ігрища, голосіння, плакання за потопленими й захороненими під час свята опудалами [3, с. 499]. Як бачимо, лексеми йменують поняття потойбічного світу.

Скандинавська та германська міфологія здебільшого представлена явищами, предметами тощо, які мають стосунок до національної ритуальної автентики, а також називають міфічних осіб, ірреальні субстанції, дії: *«Костянтин вирішив із нею попрощатися, дотримуючись усіх скандинавських обрядів та звичаїв. Повернувши її додому, він підпалив факел і підніс його до тіла; пустив човен по морю, хоч розумів, що це їй не допоможе. У ту ніч, здавалося, що все навколо зів'яло, природа Норвегії журилась, німфа, що народилася колись там і яка підтримувала своїм співом життя, загинула назавжди»* [5, с. 158]; *«Монстр із води, демон, чотиринога звіроподібна істота, прекрасна дівчина, некі, нікса, морська діва чи чудовисько, а для людей – Вероніка, або просто Нікі – це усе була вона»* [5, с. 69]; *«Душу викрадено й заперто десь у тіньовому світі. Пекло чи хель? А може, ще деінде... про це вже ніхто не дізнається. Але назад виходу немає»* [5, с. 84]; *«Продавець благ і виконавець бажань – Водан, або ж Одін – той, у кого насправді мали вірити, опираючись на древні рукописи. Бог, ім'я якого є синонімом до битви та війни, був виконавцем бажань і родючості. Верховний правитель Всесвіту ввібрав у себе всі якості богів. І забираючи на битві дарував у колиці»* [5, с. 41]; *«Там, де веселка торкалася до землі, єдналося небесне й земне. Сила – у єднанні природи та людини, людини й істоти»* [5, с. 131]. Останній приклад репрезентує райдугу як символ містка між земним та небесним світом та тісно переплітається з християнством, адже веселка вперше з'явилася після Всесвітнього потопу та уособлює Господнє прощення, дароване людству.

Почасти в змістовій канві тексту відображено й грецьку міфологію: «Чоловіки зібрали речі й вирушили в дорогу. Вони подолали сто кілометрів неймовірних гірських красивидів та, нарешті, прибули до Косівського району в село Слобідка, де їх зустріли безмежні яблучні сади, чарівні молоді жінки, що були одягнені в білі напівпрозорі сорочки та нагадували **грецьких богинь**, які зривали спілі яблука й складали в кошики, весело реготали та плели одна одній коси» [5, с. 43].

Таким чином, в індивідуальному стилі Рене Вандерлін центральним поняттям концепту «ВІРУВАННЯ» є дуалістичне міфологічне сприйняття всесвіту, для якого характерний синкретизм християнства та язичництва, зорієнтованих на гармонійну світобудову (рис. 1).

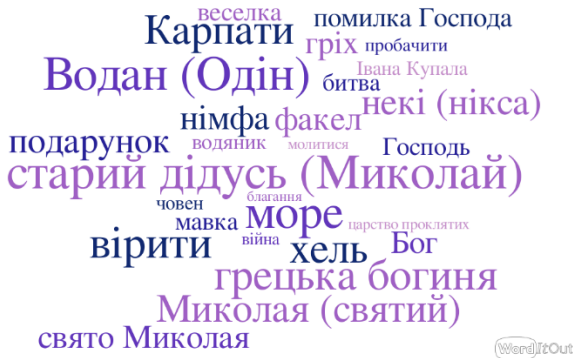

Рис. 1. Концепт «ВІРУВАННЯ» в ідіостилі Рене Вандерлін

Список використаних джерел:

1. Венжинович Н. Концептуалізація дійсності за допомогою власних назв у фразеологізмах української мови. *Науковий вісник Чернівецького університету*. Чернівці : Рута, 2007. Вип. 356–359. С. 380–385.
2. Войтович В. М. Українська міфологія. Київ : Либідь, 2002. 664 с.
3. Голубоцький П. В., Карадобрий Т. А. Енциклопедія історії України : Т. 5 : Кон – Кю. Інститут історії України. Київ : В-во «Наукова думка», 2008. 568 с.
4. Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія ; за редакцією М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімік, 2011. 272 с.
5. Рене Вандерлін. У МАРЕ'ві. Івано-Франківськ : Лілея-НВ, 2024. 255 с.
6. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 711 с.
7. Словник української мови : в 20 т. / за ред. В. М. Русанівського. Київ, 2010–2019.
8. Хорошун О. О. Концепт як основне поняття когнітивної лінгвістики. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. Вип. 49. С. 158–161.